కలనేత చీర

సత్యం శంకరమంచి

స్టౌ మీద [illegible] ఉడుకు తోంది. [illegible] ముఖం దించుకు [illegible] మహాలక్ష్మి. సన్నగా [illegible] ఎగిరెగిరి పడ్తున్న [illegible] కంగా చూస్తోంది. [illegible] వాన కురుస్తోంది.

వాకిట్లో చప్పుడయింది. సీతారామయ్య కోర్టునుంచి వచ్చినట్టున్నాడు. గబగబా లేచి ముందుగదిలో కొచ్చింది. సీతారామయ్య కోటు విప్పుకుంటున్నాడు కోటూ, చొక్కా కొంకికి తగిలిస్తూ 'వానలో కాని తడిశారా?' అనడిగింది మహాలక్ష్మి. లేనట్టు తలూపాడు భర్త. బహుశా కోర్టులో జరిగిన ఏదో కేసు గురించి ఆలోచిస్తూ ఉండివుండాలి. [illegible] ఏదో అలికిడైంది. [illegible] వచ్చినట్టున్నారు. [illegible] గుమ్మంలో పెట్టి [illegible] వెళ్ళింది మహాలక్ష్మి. [illegible] కొచ్చి చిన్న గదిలో వాలుకుర్చీలో పడుకున్నాడు సీతారామయ్య. టిఫిన్ ప్లేటు బల్లమీద పెట్టీ పెట్టగానే అందుకున్నాడు. అది ఆకలితోందగ్గరో, [illegible] బయట పార్టీలు వచ్చి కూర్చున్నారన్న తొందరలో తెలియంది కాదు. ఆ సమయంలో చెప్పటమా మానటమా అని గుంజాటన పడింది మహాలక్ష్మి. ఆయన కాఫీ తాపీగా తాగుతుంటే అంది : 'మధ్యాహ్నం [illegible] వచ్చింది' అని.

'ఏవిట్ట?' అన్నాడు సీతారామయ్య కాఫీ గుక్కలమధ్య.

'గొడవయింది [illegible]', అంది మహాలక్ష్మి. సీతారామయ్య నుదుటిమీద బొమ్మముడి నిలిచింది. ఆయన కాఫీలోకే చూస్తూ 'ఇవ్వాళ వాడే గొచ్చాడా?' అన్నాడు. మహాలక్ష్మి ఇంక నిలవలేక పోయింది. 'ఏం మనిషన్నా! [illegible] సంసారం గొడవగా ఉండటం [illegible], బందులు అంటాడు! సమాధానం చెప్పకుండా అక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయింది మహాలక్ష్మి.

దొడ్లో ఊరికే కాకుల అరుపులు. ఓ కాకి పనిమనిషి నెత్తిమీద పొడిచిందేమో, అది కెవ్వున కేక పెట్టింది.

మహాలక్ష్మి వంటిట్లోంచి పరుగెత్తు కొచ్చి చూస్తే బావి పళ్లెంనిండా ఆ చుట్టుపక్కల కాకులు చేరి గోలగా అరుస్తున్నాయి. అక్కడ రెక్కలు రాని ఓ కాకిపిల్ల ఎగరలేక వానలో తడిసి చలికి ఓ మూల దాక్కుని కన్పించింది. బాదం చెట్టుపైన కాకి గూడు చెదిరిపోయింది. ఈ వానా కాలమంతా ఇంతే. ఈ కాకిపిల్ల ఆ గూట్లోంచి జారిపడి ఉండాలి. దాన్ని ఆదుకోటానికి వచ్చాయి ఈ కాకులన్నీ.

'దాని కాలు విరిగిందేమో-కుంటు తున్నట్టుంది చూడు' అంది మహాలక్ష్మి'

'ఏం వచ్చిందోనమ్మా! నా తలమీద తన్నినాయి ముదనష్టపు కాకులు,' అంది సీతి.

మహాలక్ష్మికి మనస్సు నిలకడగా లేదు. సీతి సామాను ఇంట్లో పెట్టి వెళ్ళింది. వాకిట్లోంచి పాట్టిల 'చిత్తం! చిత్తం!' విన్పిస్తున్నాయి. కాస్సేపు రామాయణం తీసి చదువుకుందా మనుకుంది. కాని ఆలోచనలన్నీ సామ్రాజ్యంమీదకే పోతున్నాయి.

సామ్రాజ్యం అచ్చు మహాలక్ష్మి పోలికే. తొలి కానుపు ఆడపిల్ల పుడ్తే లక్ష్మిదేవి వెలిసిం దనుకున్నారు. నిజా నికి సామ్రాజ్యం పుట్టిం తర్వాతే ఆ ఇంటికి బాగా కలిసొచ్చింది. ఎంతమంద పిల్లల్నో చూసింది కాని, తల్లి పోలి కల్ని ఇంత పుణికి పుచ్చుకున్న పిల్లని మహాలక్ష్మి చూడలేదు. పాప కాళ్లతో తంతూ గునగున పాలు తాగుతూంటే అలా తను అద్దంలో చూసుకుంటూ పాప ముఖంలోకి చూస్తూ కాలం ఎటు పోతోందో తెలియకుండా గడిపేది. అలా తన వంటిపెట్టుకుని నిద్రపోతూ మధ్యమధ్య ఉలిక్కిపడ్తూ, కళ్లు మూసు కునే, చిరునవ్వు నవ్వుకునే పాపముఖం చూస్తుంటే మహాలక్ష్మికి తనే తిరిగి పుట్టినట్టనిపించేది. శ్రావణమాసంలో వరలక్ష్మి శుక్రవారం వస్తే, ఇంట్లో లక్ష్మిదేవత? ఎక్కువ అలంకారం చేసిందో. సామ్రాజ్యానికి ఎక్కువ అలంకారం చేసిందో చెప్పటం కష్టం. రోజూ తల దువ్వి, జడ వేసి, పువ్వులు పెట్టి గంటసేపు అలంకారం చేస్తుంది. వారానికి కనీసం నాలుగుసార్లు దిష్టి తీస్తుంది. పాతురికి నేలమట్టి కాలి కంటకుండా పెంచింది మహాలక్ష్మి. అడిగింది తడవు కొండమీద కోతి దిగి రావలసిందే. ఒకరోజు సామ్రాజ్యం రాత్రి పొద్దుపోయేదాకా మెలుకు వతో ఉంది. అందరి భోజనాలలయినై. పదిగంటలు దాటినా ఇంకా వచ్చిరాని వాగుడు వాగుతూ, వంటింట్లోంచి మధ్యగదిలోకి చిన్నగదిలోంచి వసారా లోకి పరుగుతూనే ఉంది. ఉన్నట్టుండి సీతారామయ్య, పేపర్ చదువుకుం టూంటే, వొళ్ళో కూర్చుని, 'నాకు ద్రాక్షపళ్ళు కావా,' అంది. 'సరే రేపు

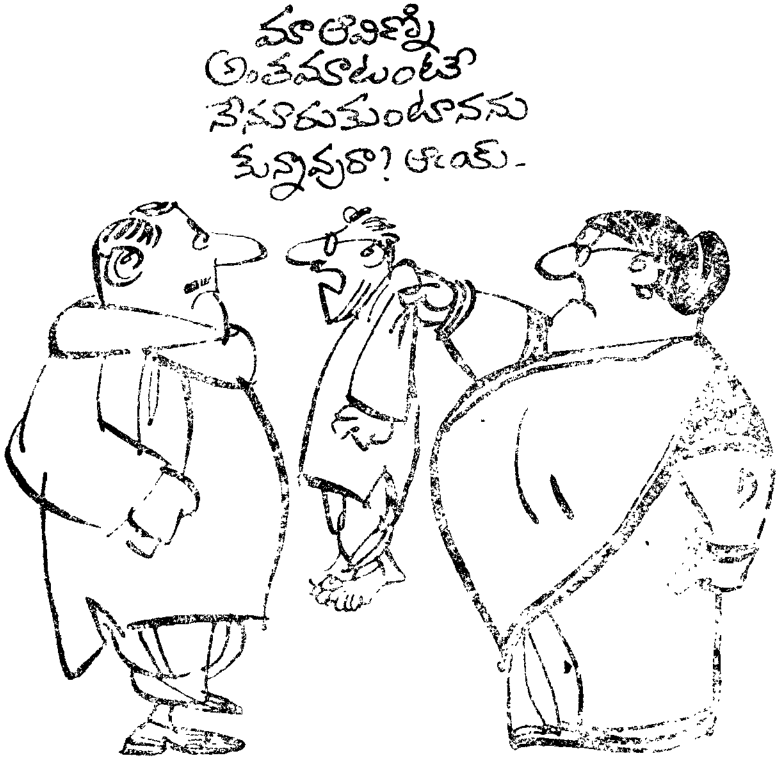

కొనుక్కుందాం' అన్నా డాయన. 'రేపు కాదు ఇప్పుడే' అంది. 'ఇంత రాత్రివేళ కొట్లుండవు,' అన్నాడు సీతారామయ్య. 'ఉంటయి, నాకు పళ్లు కావాలి,' అని మారాం మొదలెట్టింది. ఆ మారాం ఏడుపులోకి దిగింది. ఆ ఏడుపులో మొండి ఏడుపు లంకించుకుంది. తల్లీ తండ్రీ ఎన్నో రకాలుగా నచ్చచెప్పారు. రేపు కొనుక్కోటానికి డబ్బు లిచ్చారు. మెళ్ళో గొలుసు వేశారు. జీడిపప్పులు పెట్టారు. ఆ పప్పులు తిని మళ్ళీ ఏడుపు మొదలెట్టింది. బంగారు తల్లి, రత్నాలకొండ అని అనేక రకాల స్తుతించారు. పట్టు తగ్గలేదు సరికదా అనునయిస్తున్నకొద్దీ సామ్రాజ్యం ఇంకా గొంతు పెంచి రాగం తీయసాగింది. మహాలక్ష్మికి ఏం చేయటానికీ తోచక అలా కూర్చుండిపోయింది. అంతే. సీతారామయ్య మరోమాట లేకుండా చొక్కా తగిలించుకుని, సామ్రాజ్యాన్ని ఎత్తుకుని, పరుగెత్తుకెళ్ళి, అదృష్టవశాత్తూ తెరిచి వున్న ఒకేఒక పళ్ళదుకాణంలో ద్రాక్ష పళ్ళు కొనుక్కుని తీసికొచ్చి తినిపిస్తే,

అప్పుడు నిద్రపోయింది సామ్రాజ్యం. పళ్ళు కూతురి చేత తినిపిస్తూ 'ఇది గయ్యాళి అవుతుంది', అన్నాడు సీతారామయ్య. మహాలక్ష్మి 'ఊ' అని మూతి విరిచింది. ఆశ్చర్యం! ఇప్పుడు సామ్రాజ్యాన్ని చూసి పైకెవరు చెప్తే ఎవరూ నమ్మరు. చిన్నప్పుడు అంత బడుసుగా ఉండే సామ్రాజ్యం ఇప్పుడు నోట్లో నాలుక లేనిదానిలా అతి జాలిగా కన్పిస్తుంది. ఎంత కష్టమైనా మౌనంలో దాచుకుని మౌనంగా భరిస్తుంది. పరుషమైన మాట పొరపాటున కూడా పెదవినుంచి జారిరాదు.

ఏళ్ళు గడవగా సామ్రాజ్యం పున్నాగపూల గుత్తిలా నిండుగా ఎదిగింది. బారెడు నీలాల్లాంటి వాల్జడ, గుండ్రని ముఖంలో మిలమిల్లాడుతున్న కోలకళ్ళు, ఎప్పుడూ చిరునవ్వు నవ్వుతున్నట్లు కదిలే పెదవులు, ఆ పెదవుల కింద కొనతేలిన గడ్డం, ఆ గడ్డంమీద చుక్కలా చిన్న పుట్టుమచ్చ, నవ్వితే ముఖమంతా విచ్చుకున్నట్లు, పూల గుత్తులు జలజల కదలినట్లనిపించేది. రెండుజడల మధ్య చంద్రవంకలా చేమంతుల దండ పెట్టుకుని గబగబా పుస్తకాలు తీసుకుని 'అమ్మా! నే స్కూలు కెళ్తున్నా' అంటూ పరుగు పరుగున వెళ్ళే సామ్రాజ్యాన్ని చూసి 'రోడ్డుమీద కార్లు అవీ జాగ్రత్తమ్మా!' అనటం మహాలక్ష్మికి రోజూ పరిపాటి. అంతే కాదు, పొయ్యిమీది గిన్నె కిందికి దించి వాకిట్లో కొచ్చి ఆ కూతురు వీధి మలుపు తిరిగేదాకా అలా చూస్తూ నుంచునేది. ఇక సాయంత్రం ఐదు దాటినప్పటినుంచీ మహాలక్ష్మి కళ్ళన్నీ వీధివాకిలిపైనే.

సీతారామయ్యా, ఎదురింట్లో ఉన్న శెట్టి వెంకట్రావూ చిన్నప్పటి నుంచీ స్నేహితులు. ఇద్దరూ ఒకే బళ్ళో చదువుకున్నారు. వెంకట్రావు మెట్రిక్యులేషన్‌తో చదువు మాని, తండ్రి వదిలి వెళ్ళిన వ్యాపారాన్ని పదింతలు చేశాడు. అదే వారసత్వం వెంకట్రావు కొడుకు చంద్రానిది. చంద్రం కూడా మెట్రిక్‌తో ఆపి వ్యాపారంలో తండ్రికి సాయంగా ఉన్నాడు. వేసవి కాలంలో ఒక వెన్నెల రాత్రిన సీతారామయ్యా వెంకట్రావ్ ఇద్దరూ వీధి అరుగుమీద కూర్చుని కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు. వెంకట్రావే సీతారామయ్యకు కూడా ఒక చుట్ట చుట్టి ఇచ్చాడు. సీతారామయ్య చుట్ట కాల్చాడు. ఎప్పుడైనా వెంకట్రావ్ వస్తేనే రాజకీయాలు, బియ్యం ధర, మున్సిపాలిటీ మురికికాలువలు, అపూర్వమైన లంకపొగాకు ఇత్యాది విషయాలపైన సంభాషణ సాగుతుంది. ఉన్నట్టుండి వెంకట్రావ్ 'మా చంద్రానికి మీ అమ్మాయిని ఇవ్వకూడదుటోయ్! ఎదురెదురుగా ఉన్న

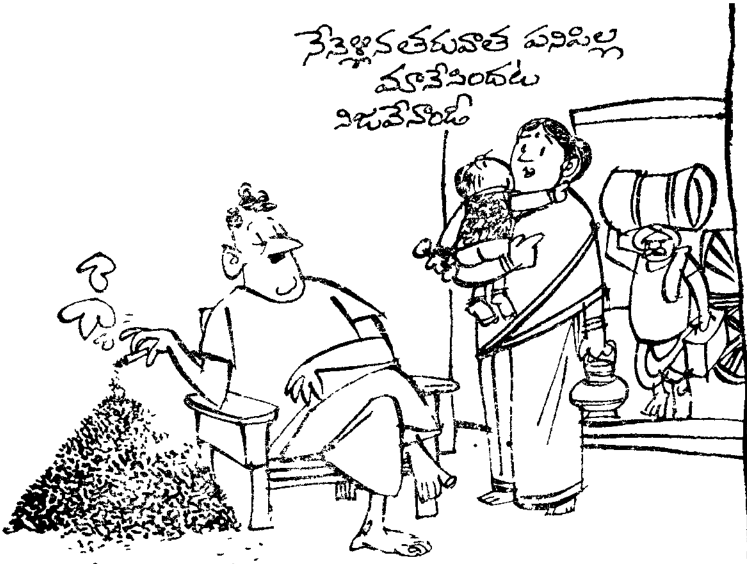

ఇళ్లు ఒకే ఇల్లయిపోతాయ్?' అన్నాడు.

సీతారామయ్య నోట్లో చుట్ట చటుక్కున జారి పడబోయింది కాని పంటితో బిగించిపట్టుకు 'ఊఁ' అన్నాడు సరిగ్గా విననట్టు. అకస్మాత్తుగా వచ్చిన ఆ ప్రతిపాదన విని ఆయనకు అయోమయమైపోయింది.

ముందు ఆవేశంలో అనేసిన వెంకట్రావ్ కొంచెం నిదానించి 'మ నిద్దరమూ స్నేహితులం. ఒకళ్ళ మనస్సు ఇంకొకళ్ళకి తెలుసు. వీలయితే సంబంధం కలుపుకొందామని ఉంది కుదిరితే బంధువులమవుతాం, లేకపోతే మన స్నేహం మన కుండనేఉంది ఏమంటావ్?' అన్నాడు.

'గొప్పగా ఉందిరా' అన్నాడు సీతారామయ్య, చుట్టపొగ గుప్పు గుప్పున వొదుల్తూ అంటే త్వరత్వరగా ఆలోచిస్తున్నాడన్న మాట.

'ఏవిటా గొప్ప?' అన్నాడు వెంకట్రావ్ మరో చుట్ట ముట్టించి

ప్లీడర్ సీతారామయ్య సర్దుకుని 'సరే నీ మనసు చెప్పావ్, నాకూ ఒక రకంగా ఇష్టమే అయినా ఇది మనిద్దరి విషయమే కాదుగా! నువ్వు మీ ఇంట్లో కనుక్కో, నేను మా ఇంట్లో ధోరణి ఎల్లా ఉందో చెప్తా' అన్నాడు. పడుకొందామని ఇద్దరూ అరుగుమీంచి లేచారు. ఇంట్లోకి రాగానే అలవాటు లేని చుట్ట తాగడం మూలాన వచ్చిన ఎక్కిళ్ళ వల్లనో ఏమో రెండు

గ్లాసుల నీళ్లు పట్టించాడు సీతా రామయ్య.

భర్తద్వారా ఈ వార్త విని మహా లక్ష్మి కళవళపడింది మొదట్లో–నిజమా అనుకుంది. తన ఒక్కగా నొక్క కూతురు పెళ్ళయి అత్తవారింటి కెళ్ళినా, తన కళ్ళముందే తనింట్లోనే ఉన్నట్లుంటుందన్న ఆలోచన ఆమెకు అత్యంతమైన ప్రీతి గల్గించింది. ముఖం ఆశతో బుక్కాయి చిమ్మినట్లయింది. అంతలో ఆడబడుచు జ్ఞాపకం వచ్చి గుండె గతుక్కుమంది.

సామ్రాజ్యం ఐదేళ్ళ పాపగా ఉన్నప్పుడు సీతారామయ్య చెల్లెలు వైదేహి వచ్చింది. ఆ రాత్రి భోజనాలు చేసి అంతా కూర్చుని కబుర్లు చెప్పుకుంటు న్నారు. సామ్రాజ్యం 'అత్తా! అత్తా!' అంటూ వైదేహి వొళ్ళో గునుస్తోంది ఆసమయాన వైదేహి సామ్రాజ్యాన్ని ఇంకా దగ్గరగా పొదువుకొని తన గొలుసు తీసి పాప మెళ్లో వేసి 'ఒరేయ్ అన్నయ్యా! దీన్ని మా రామానికి చేసుకుంటాను' అంది. 'ఇప్పుడే చేసు కుంటావా?' అని నవ్వాడు సీతారా మయ్య. వైదేహి నవ్వుతూ 'ఎప్పటి కైనా ఇది నా కోడలే' అంది. సామ్రాజ్యం మెళ్ళో గొలుసు చూసు కుంటూ కిలకిలమంది. మహాలక్ష్మి నవ్వేసింది.

గుండె గుబగుబలాడింది మహా లక్ష్మికి. 'వదిన ఏమనుకుంటుందో!' తనలో తాను ఆలోచించుకున్నట్లుంది.

'అదే నేనూ చూస్తున్నాను. అది కాదంటే పరాయి సంబంధం చూడ వలసిన వాళ్ళమే కాని, మేనరికం వొదులుకోటం...'

మహాలక్ష్మికి ఆ మాట అంతగా రుచించలేదు. పాపకి ఉన్న ఊళ్ళో, ముఖ్యంగా ఎదురింటి సంబంధం చేయా లనీ పుట్టింటికి అత్తవారింటికి అరడు గుల దూరమే వున్న ఈ అవకాశాన్ని జారవిడుచుకోకూడదనీ, తను బతి కున్నంతకాలం, కన్నతల్లి తన కళ్ళ ముందే ఉండాలనీ, మనవలు మనవ రాళ్ళు అందరూ తన చేతిమీదగా పెర గాలనీ మొదలైన ఆలోచనలు మహా లక్ష్మి మనస్సులో బలంగా కుదురుకుం టున్నాయి.

'వొదిన అలా అన్నమాట నిజమే అనుకోండి. మనం పిల్ల భవిష్యత్తు చూడాలిగా. ఈ సంబంధం అయితే కూతురూ అల్లుడూ మన ఇంట్లోనే ఉన్నట్టుంటారు,' అంది మహాలక్ష్మి.

పైకప్పు చూస్తున్న సీతారా మయ్య గిరుక్కున తిరిగి భార్యవైపు చూశాడు. 'తను అప్పుడే నిర్ణయం చేసుకుందన్నమాట!' సీతారామయ్య ఆలోచనలో పడ్డాడు. చివరికి ఒక మాటే చెప్పాడు: 'మీ తల్లీ కూతుళ్ళ ఇష్టం; అమ్మాయిని కనుక్కో!'

అన్నం పెడ్తున్నప్పుడు వద్దన్న కొద్దీ మరో చెంచా నెయ్యి వడ్డించి, మహాలక్ష్మి కూతు ర్నడిగింది. 'నీ వుద్దేశ మేమిటమ్మా?' నోటినిండుగా ఉన్న ముద్ద నమలటం ఆపి, చెంప మోకాలికి చేర్చి, తల వంచుకుంది సామ్రాజ్యం 'చెప్పుతల్లీ' అని బల వంతం పెట్టింది మహాలక్ష్మి. 'నా కేం తెలుసమ్మా' అని తలొంచుకునే మరో ముద్ద నోట్లో కుక్కుకుంది సామ్రాజ్యం. 'అల్లాకాదు తల్లీ...... నాకు తెలి యొద్దా... చంద్రం నీకు నచ్చాడా?' అంది మహాలక్ష్మి. గిలిగింతలు పెట్టి నట్లు నవ్వుతూ మంచినీళ్ళ చెంబు ముఖాని కడ్డంగా పెట్టుకుంది సామ్రాజ్యం.

చంద్రం కాళ్ళు కడిగి సామ్రా జ్యాన్ని కన్యధార పోస్తున్నప్పుడూ, చంద్రం పక్కగా ఒత్తిగిలి మోకాలికి చెంప చేర్చి, నుదుట కళ్యాణతిలకంతో వెలిగిపోతూ కూర్చున్న సామ్రా జ్యాన్ని చూస్తున్నప్పుడూ, వేద మంత్రాలు మంగళవాద్యాలు మోగు తుండగా, చంద్రం తన కూతురు మెళ్ళో మూడుముళ్లు వేస్తున్నప్పుడూ చూస్తూ నుంచున్న మహాలక్ష్మికి, తన పుటక సార్థకమైనట్లు, తను ఈ పనులు చేయటానికి, ఈ దృశ్యాలు తనివితీర అవలోకించటానికే జన్మ ఎత్తినట్లు అనిపించింది.

శోభనం మొదటిరాత్రి సామ్రా జ్యాన్ని గదిలోకి పంపి, తా నొక్కతే పడుకున్నప్పుడు మహాలక్ష్మికి ఎంత సేపటికీ నిద్రపట్టలేదు. గుండెలో ఏదో ఖాళీ ఏర్పడ్డ ట్లనిపించింది. సామ్రా జ్యాన్ని అత్తవారింటికి పంపేరోజున ఆ వెల్తి మరీ స్పష్టంగా కన్పించింది. తన సర్వస్వం ఎవరో హరించుకు పోతున్నట్లు బాధపడింది. అరడుగుల దూరంలేని ఎదురింటికి వెళ్ళిపోయిన సామ్రాజ్యాన్ని తలుచుకుని భగవం తుడు తనకు ఆడపిల్ల నిచ్చి దగా చేశా డనుకుంది

సామ్రాజ్యం అత్తింట్లో వున్నా పుట్టింట్లోనే ఎక్కువకాలం గడిపేది. పగలు రోజూ ఐదారుసార్లయినా తల్లిదగ్గర కొచ్చేది. మహాలక్ష్మికి గాలి మళ్ళితే చెయ్యి వీలుచేసుకుని తనే వెళ్ళి, ఏదో పనిగ సామ్రాజ్యాన్ని పలకరించి వచ్చేది

రుతువులు మారాయి. బాదంచెట్టు ఆకులన్నీ రాలిపోయాయి. సంవత్సరం లోపునే వెంకట్రావు గుండెపోటుతో హఠాత్తుగా మరణించాడు. తండ్రి పోవటంతో చంద్రం ఒక్కడే వ్యాపా రము చూసుకుంటున్నాడు. చంద్రం బావ శ్రీపతి వచ్చి అతనికి వ్యాపా రంలో తోడుగా వున్నాడు. చంద్రం అక్క పిల్లలతోసహా వచ్చింది తల్లికి సాయం

అప్పటిదాకా పొయ్యిలో ఇటుకల మధ్య అణగారిన నిప్పు, గాలి తోడు చేసుకుని రివ్వున జ్వాలగా ఎగసింది. 'అడుగుపెట్టి సంవత్సరం కాకముందే మామగార్ని కబళించింది.' ఈమాట అత్తా ఆడబిడ్డలు మహాలక్ష్మి ఎదుటే అనేంతవరకూ వచ్చింది. మొదట మూటిపోటీమాటలూ, ఆ పైన సన్నగా సాధింపులూ తల్లీ కూతుళ్ళు కాలు కింద దింపకుండా సామ్రాజ్యం చేత సర్వోపచారాలూ చేయించుకోడాలు పోటాపోటిన సాగిపోతున్నాయి సామ్రాజ్యం అత్తగారికీ, ఆడబిడ్డకీ కాక ఆడబిడ్డ పిల్లలకికూడా ఉపచారాలు చేయవలసివచ్చేది. ఇదంతా చూసి మహాలక్ష్మి కుమిలిపోయింది 'తల్లిని చూసి వారమైంది. ఏమే కన్పించటం లేదంటే...ఏనమ్మా! అంటుంది. వాకు తెలియదా?...అంత తీరని పనా, తనని చూడక రోజు గడిచేది కాదే! నా తల్లిని ఏం ఆరడి పెడ్తున్నారో!' మహాలక్ష్మి తనలో తనే వ్యథ పడసాగింది.

విషక్రిమి శరీరంలో ప్రవేశించాక విచక్షణ లేకుండా సర్వాంగాలకూ వ్యాపిస్తుంది. ఒకసారి చంద్రం మధ్యాహ్నం భోజనానికి ఇంటికొచ్చే సరికి అతని సంగతి కనుక్కున్నవాళ్ళే లేకపోయారు. సామ్రాజ్యం వంటింట్లో ఆడబిడ్డ పిల్లలకు భోజనాలు పెడ్తోంది. ఆ పిల్లలు సామ్రాజ్యాన్ని దబాయించి వడ్డింపించుకుంటున్నారు. తన సంగతి ఎవరూ పట్టించుకోకపోవటం, తను త్వరగా మళ్ళీ వెళ్ళవలసిన పని ఉండటంతో చంద్రానికి చిర్రెత్తుకొచ్చింది. గదిలో తల్లీ, అక్కగారూ తాంబూలం సేవిస్తూ కన్పించారు. చంద్రం భార్యని పెద్దగా పిలిచాడు పరిగెత్తుకొచ్చింది సామ్రాజ్యం జిడ్డు కారుతూ వేళ మించిపోయినా భోజనం చెయ్యకుండా నీరసపడ్డ సామ్రాజ్యం ముఖం చూసి ఒకింత చకితుడైనా, లోపలి కోపం పైకి పొర్లుకొచ్చి నాలుగూ అనేశాడు. 'ఆ మాత్రం తెలియక్కర్లా? ఎంతసేపైంది నే వచ్చి? పిల్లలకు అన్నాలు అక్కయ్య పెట్టుకోలేదా?' అంటూ ఏవేవో అనేశాడు. చంద్రం అక్క గదిలోంచి బయటికొచ్చి 'నా పిల్లలకి నే పెట్టుకోగలనులే నాయనా, నీ పెళ్ళాన్ని నీ పనులు చూసుకోమను' అంటూ చేతులూపుకుంటూ వంటింట్లోకెళ్ళింది 'తన అక్కేనా మాట్లాడుతున్నదీ' అనుకున్నాడు చంద్రం. అక్కవెంట తల్లికూడా రుసరుసలాడ్తూ వెళ్ళటం కన్పించింది. తన భోజనం కాస్త ఆలస్యమైతే గిలగిల్లాడిపోయి దగ్గర కూర్చుని తినిపించిన తల్లి, తనని అల్లారుముద్దుగా 'తమ్ముడు' అంటూ విడకుండా చేతులమీద పెంచిన అక్క వీళ్ళేనా అని ఆశ్చర్యం.

వేసింది. మనుషు లెందు కింత మారి పోతారో?

పండుగ రోజు వ్యాధి గుణం స్పష్టంగా కన్పించింది. రుక్మిణమ్మ అల్లుడికీ, కూతురికీ, కూతురు పిల్లలకీ ఖరీదైన బట్టలు తీసింది కోడలుకి నాసిరకం చీర కొంది కిందటి రాత్రి పడుకోబోయేముందు సామ్రాజ్యం భర్తకి చూపించింది పండగచీరని. ఆ చీర చూసి భార్య ముఖం వైపు చూశాడు చంద్రం సామ్రాజ్యం ముఖంలో ఏ భావనూ లేదు - నీరసపు చిరునవ్వు తప్ప. 'బావుందా చీర?' అడిగాడు చంద్రం. 'బాగానే వుంది' అంటూ చీర మడతేసి భర్త తలకింద దిండ్లు సర్దింది. తల్లీ, అక్కా సామ్రాజ్యాన్ని వొట్టి పనిమనిషికింద చూస్తున్నారని చంద్రం గ్రహించాడు. ఇంత వరకూ వాళ్ళని అధిక్షేపిస్తూ పల్లెత్తు మాట తనతో అనలేదు సామ్రాజ్యం. 'ఉన్నది చాలనుకుని తృప్తి పడి కష్టాలు మింగుతూ పైకి చిరునవ్వు నవ్వుతూ గడుపుతున్న ఈ కుందనపు బొమ్మతో ఎలా సంసారం!' అనుకున్నాడు చంద్రం

పండుగరోజు పదిగంటలకి ఒక పాకెట్ తీసికొచ్చి భార్యచేతి కిచ్చాడు చంద్రం. విప్పిచూస్తే పట్టుచీర - సామ్రాజ్యం ముఖంలో సంబరంభయం తెరలు తెరలుగా కదిలాయి. అంతలో రుక్మిణమ్మ అక్కడికొచ్చింది. చంద్రం తల్లికి చూపించాడు చీర. నుదురు

ముడిచి 'ఎందుకూ- నేను కొన్నాగా?, అంది. 'పోన్లేమ్మా, ఇది నేను కొన్నాను' అంటూ అక్కడ ఉండకుండా వెళ్ళి పోయాడు. సాయంత్రం చంద్రం బజారునుంచి వచ్చేప్పటికి గదిలో ఆ నాసిరకం చీర కట్టుకొని ఒకమూలగా కళ్ళొత్తుకుంటూ నుంచున్న సామ్రాజం కన్పించింది. అడుగుల చప్పుడు విని ఉలిక్కిపడి వెనక్కి తిరిగి భర్తని చూసి గబగబా కళ్ళు తుడుచుకుని, తెచ్చుకున్న చిరునవ్వుతో 'అప్పుడే వచ్చేశారే! కాఫీ తెస్తా నుండండి' అంటూ వంటింట్లో కెళ్ళింది. చంద్రం ఆలోచనగా కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. సామ్రాజ్యాన్ని అడిగినా చెప్పదు. కాని తను ఊహించుకోగలడు. తను పట్టుచీర తెచ్చినందుకు సాధించిఉంటారు అమ్మా అక్కా. ఆ చీర కట్టుకో నివ్వలేదు. అంతా ఖరీదైన బట్టలతో కులుకుతూంటే, సామ్రాజ్యానికి ఈ తుక్కు చీర కట్టబెట్టి తృప్తిగా ఆనందిస్తున్నారు. అంతలో కాఫీ తెచ్చింది సామ్రాజ్యం. సామ్రాజ్యం ముఖంలో తొణకని చిరునవ్వు. చంద్రం మరేమీ అనలేకపోయాడు. అతని మనస్సు అగ్నిపర్వతంలా ఉడుకుతోంది. కాఫీ పక్కవ పెట్టి, సామ్రాజ్యాన్ని దగ్గరికి తీసుకుని కౌగిట్లో ఇముడ్చుకున్నాడు. అగ్నిస్పర్శ తగలగానే లక్క ద్రవీభూతమైనట్లు సామ్రాజ్యం భర్తచుట్టూ బలంగా చేతులు పెనవేసి బావురుమంది. లోపల గడ్డకట్టుకుపోయిన దుఃఖం కరిగి ఒక్కసారి వెల్లువలా పొంగింది. ఆ క్షణానే చంద్రం నిర్ణయం చేసుకున్నాడు.

డాక్టరు ఆపరేషన్ అవసరాన్ని గుర్తించకముందే విషక్రిమి వూపిరితిత్తులకీ, గుండెకీ పాకింది. పొద్దుట బట్టలు వేసుకుంటున్న చంద్రాన్ని తల్లి పిల్చింది. 'అబ్బాయ్! కొట్టు లెక్కలూ అవీ నా కేం చెప్పటం లేదు...' అంటూ సగంలో ఆపింది.

'ఒకప్పుడు నీకు చెప్పానా అమ్మా?' అన్నాడు. సంభాషణ ఎటు నడుస్తోందో గ్రహించిన చంద్రం.

'ఇప్పుడు చెప్పొచ్చుగా?'

'అంత అవసరం ఏముంది?'

'అవసరం ఉందీ లేందీ పెద్దదాన్ని నాకు తెలుస్తుంది.'

'అట్లాగే చెప్తానమ్మా! దాంకేముంది, లెక్కేగదా...'

'వొట్టి లెక్కకాదు-డబ్బు లావాదేవీలు అన్నీ ఇప్పటినుంచీ నా చేతిమీదుగా జరగాలి;' అహంకారానికి సింహాసనం పట్టింది రుక్మిణమ్మ.

చంద్రం ఆవేశంగా ఏదో అనేంతలో గదిలోంచి శ్రీపతి వచ్చి 'మరేం లేదోయ్! పెద్దవాళ్ళుకదా! నువ్వు కుర్రవాడివి. అనుభవం తక్కువ. డబ్బు వ్యవహారాలు వాళ్ళ చేతిమీంచి నడిపి స్తేసరి,' అన్నాడు.

చంద్రం పట్టలేకపోయాడు. అటు షాపులోనూ, ఇటు ఇంట్లోనూ, శ్రీపతి నిర్వహించే శకునిపాత్ర చంద్రానికి తెలియకపోలేదు. 'బావా! ఇది మా విషయం. మేం చూసుకుంటాం. మీ జోక్యం అనవసరం,' అన్నాడు.

దాంతో రుక్మిణమ్మ రెచ్చిపోయి 'బావనే కాదనేంత మొనగాడివయ్యావురా? పెద్దా చిన్నా లేకుండా. పోయిందా? ఇవాల్టినుంచీ బావ చేతి మీంచే వ్యాపారం నడవాలి. నువ్వు అతను చెప్పినట్టు నడ్చుకోవా,' అంది.

చంద్రానికి వొళ్ళు తెలియని ఆవేశం వచ్చింది. 'అలాగే; మీ ఇష్టం వచ్చినట్లు చేసుకోండి. నా వాటా నేను పంచుకుని వేరే ఉంటాను.'

శ్రీపతి కళ్ళజోడులోంచిచూస్తూ, సన్నగా నవ్వుతూ, 'చంద్రం! వ్యాపారము ఆస్తి అంతా మీ అమ్మ పేర వుందనీ, ఆమె స్వార్జితమనీ నీకు తెలియదా?' అన్నాడు.

చంద్రానికి నరాలు కృంగిపోయాయి. ముందుగా వేసివుంచిన వుచ్చుల్లో తను బిగిసిపోతున్నట్లనిపించింది. కాస్సేపు ఆ గదిలో దయ్యాంలాంటి నిశ్శబ్దత ఆవరించింది. తేరుకున్న చంద్రం 'సరే కానివ్వండి' అంటూ కాఫీ తీసుకోకుండానే బయటికి నడిచాడు.

తల్లీ, కూతుళ్ళు నిద్రపోతున్న సమయంచూసి, సామ్రాజ్యం ఈ విషయమే టూకీగా తల్లితో చెప్పి, తిరిగి ఇంటికి వెళ్ళిపోయింది. అప్పటినుంచీ మహాలక్ష్మికి మనసు మనసులో లేదు. దొడ్లో కాకులగోల ఇంకా చెవులో మోగుతోంది. చలికి తడిసి వణుకుతూ, వొదిగికూర్చున్న రెక్కలులేని కాకి పిల్ల కళ్ళలో కదులుతోంది. అన్నం సయించలేదు మహాలక్ష్మికి. రాత్రి తొమ్మిది గంటలవేళ చంద్రం వచ్చాడు. సీతారామయ్య చదువుతున్న కేస్‌లా పుస్తకం మూసి, కుర్చీ చూపించాడు.

మామా అల్లుళ్ళు మాట్లాడుకుంటుంటే తలుపు పక్కగా చెంగు కప్పుకుని కూర్చుంది మహాలక్ష్మి. చంద్రం గతవిషయా లేవీ తవ్వకుండా సూటిగా చెప్పాడు 'రేపు నేనూ మీ అమ్మాయీ మద్రాస్ వెళ్తున్నాం. అక్కడ నా స్నేహితుడికి ఒక ఫ్యాక్టరీ ఉంది. అతను తప్పకుండా ఏదో ఉద్యోగం చూసిపెడ్తా నన్నాడు. ఇవ్వాళ ఫోన్‌లో మాట్లాడాను. వెంటనే బయలుదేరి రమ్మన్నాడు. రేపు వెళ్దామనుకుంటున్నాం.

మహాలక్ష్మి నెత్తిన పిడుగు పడ్డట్టయింది. ఇప్పటిదాకా రోజూ కన్పించకపోయినా, దగ్గరే ఉందనుకుంటున్న సామ్రాజ్యం, కొన్ని వందల మైళ్ళదూరం వెళ్ళిపోతోంది. సీతారా

మయ్యే కళ్ళజోడు తీసి తుడుచుకుని, తాపీగా మళ్ళీ పెట్టుకుని అన్నాడు: 'నే నేం చెప్తాను నాయనా!' నువ్వు వ్యక్తుడివి; మంచీచెడూ నిర్ణయించుకో గలవు – నీ ఇష్టం.'

మహాలక్ష్మి సత్తువ తెచ్చుకుని 'నాయనా! నీకు అక్కడ ఇల్లూ అదీ కుదిరి స్థిరపడేదాకా అమ్మాయిని ఇక్కడ ఉంచి వెళ్ళకూడదూ. పైగా పిల్ల నీళ్ళోసుకుంది' అప్పటికే నీర సంగా వస్తున్న మాట అంతతో ఆగిపోయింది.

ఫరవాలేదండీ! నా స్నేహితుడు ఇల్లూ అదీ ఏర్పాటు చేస్తానన్నాడు. మీ అమ్మాయిని గురించి మీ రేమీ బెంగ పెట్టుకోవద్దు పైగా దాన్నిక్కడ వొదిలేసి వెళ్తే మళ్ళీ వచ్చి తీసికెళ్లాలి. నాకూ తోచదు. అందుచేత కలిసే వెళ్తాం' అన్నాడు చంద్రం.

మహాలక్ష్మి మరేం అనలేక పోయింది చంద్రం వెళ్లిపోయాడు సీతారామయ్య దాహం అడిగితే మహాలక్ష్మి మరచెంబుగ్లాసు తీసుకొచ్చింది దీనంగా వాడిలిపోయి కన్పిం చింది మహాలక్ష్మి సీతారామయ్యకు అతియ మొపాంతి రాసిన ఒరియా పద్యం జ్ఞాపకం వచ్చింది–దాని భావం:

తల్లీ కూతు ళ్ళిద్దరూ నదికి నీటి కోసం వెళ్తారు. ఐదారేళ్ళ కూతురు తల్లిని అడుగుతుంది 'ఈ నది ఎక్క ణ్ణించి వస్తోందమ్మా? ఎక్కడి కెళ్తోంది?' దానికి తల్లి ఇలా అంటుంది: 'నాకు తెలియదమ్మా! నేను ఆ ఒడ్డునుంచి నదిని దాటి ఈ ఊ రొచ్చాను. అలాగే ను వ్వీ ఒడ్డునుంచి నదిని దాటి ఇంకో ఊరు తప్పకుండా వెళ్తావు. అంతకు మించి ఈ నది ఎక్కణ్ణించి వస్తోందో, ఎటు పోతోందో నాకు తెలియదుతల్లీ!'

మర్నాడు సామ్రాజ్యం–చంద్రం తమ పాదాలు తాకి శలవు తీసికొని వెళ్తుంటే కూతుర్ని కౌగలించుకుని బావురుమంది మహాలక్ష్మి. సామ్రాజ్యం తల్లి గుండెకు అతుక్కుని చిన్న పాపలా ఏడ్చింది. ఎప్పుడూ నిబ్బరం కోల్పోని సీతారామయ్య కళ్ళు తుడుచు కున్నాడు. రిక్షా ఎక్కేదాకా మహా లక్ష్మి సామ్రాజ్యాన్ని సందిట పొదివి పట్టుకునే ఉంది. చంద్రంతో కలిసి రిక్షాలో సామ్రాజ్యం వెళ్ళిపోతుంటే తన ప్రాణమే వెళ్ళిపోతోం దనిపిం చింది మహాలక్ష్మికి. వీధి మలుపున రిక్షా కనుమరుగైన క్షణాన పట్టుకున్న తలుపు జారిపోగా కుప్ప కూలి పోయింది మహాలక్ష్మి. ఆ పట్టున పది హేను రోజులదాకా మంచం దిగలేదు మహాలక్ష్మి. 'అయినవాళ్ళ సంబంధం కాదని కళ్ళనుుం దుంటుం దని మరో సంబంధం చేశాం. నా కదృష్టం లేదు. పూర్వజన్మలో పాపం చేసుకున్నాను.' ఇవే ఆలోచనలు మహాలక్ష్మికి. వెళ్ళిన పదిహేంరోజులకి ఉత్తరంవచ్చింది. ఉద్యో

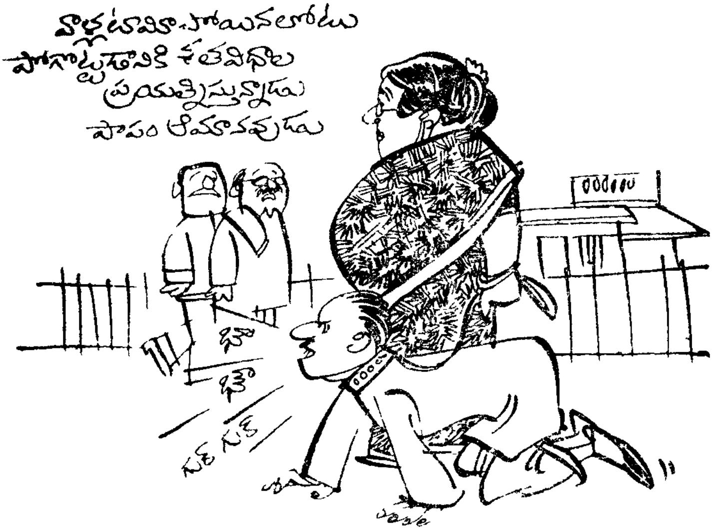

గంలో చేరాననీ, ఇల్లు పర్పా ట్లైందనీ, కులాసాగా ఉన్నామనీ. ఆ వుపశమనంతో మహాలక్ష్మి కొంత కోలుకుంది.

ఎప్పటికప్పుడు కూతుర్ని చూడాలని మహాలక్ష్మి తహతహ. కాని పడిందికాదు. ఒకటీ రెండూ కాదు; పదకొండేళ్లు గడిచాయి. సామ్రాజ్యానికిప్పుడు నలుగురు మొగపిల్లలు. వాళ్లు ఒక చోటనుంచి మరోచోటుకి బదిలీ అవుతూ అయిదారు పట్టణాలు మారి ప్రస్తుతం బొంబాయిలో ఉన్నారు. చంద్రం తల్లితో పట్టింపు తెగందే ఈ వూరు రాడు. సామ్రాజ్యం ఒక్కతే రాలేదు. మహాలక్ష్మి భర్తని విడిచిపెట్టి వెళ్ళలేదు. ఆయనకు తీరదు. ఎలా...ఎలా సామ్రాజ్యాన్ని చూడ్డం?

ఒకరోజున హఠాత్తుగా ఉత్తరం వచ్చింది. చంద్రం స్నేహి కుటుంబంతో ఈ ప్రాంత న్నాడనీ, వాళ్ళతో కలిపి జ్యాన్ని పంపిస్తున్నాననీ. మహాలక్ష్మి సంబరానికి హద్దుల్లేవు. ఆమెకు పదేళ్ళ వయస్సు తగ్గిపోయినట్లనిపించింది, గబగబా ఇల్లంతా సర్దింది. దేవుడికి కొబ్బరికాయ కొట్టి పూజచేసింది.

నలుగురు పిల్లలతో మెట్లెక్కి ఇంట్లోకొస్తున్న సామ్రాజ్యాన్ని చూసి తన కూతురేనా అని ఆశ్చర్యపోయింది సామ్రాజ్యం లావెక్కిపోయింది. తల అక్కడక్కడా నెరసింది ముఖం వాడిలిపోయింది. కళ్ళు ఎక్కడో లోతుగా ఉన్నాయి. తన పాదాలంటి తనని కౌగలించుకున్నప్పుడు మహాలక్ష్మికి చిరకాలంకిందట తన

పోగొట్టుకున్న భాగ్యం తిరిగి లభ్యమైన ట్లనిపించింది. చెక్కిళ్ళు తుడిచి తల నిమిరి లోపలికి తీసుకెళ్ళింది. పిల్లలు నలుగురూ బెరుకుబెరుకుగా చూస్తు న్నారు. అందులో ఇద్దరు మహాలక్ష్మికి నచ్చలేదు. ఒకడికి గొగ్గిపళ్ళు—మరొకడి కళ్ళెప్పుడూ అనుమానంతో చూస్తున్న ట్లుంటై. కాని వాళ్లు తన మనవలు.

వచ్చినప్పటినుంచీ సామ్రాజ్యానికి ...కే ఉండటం లేదు. పిల్లలకి నీళ్లు ...ం, బట్టలు తొడగటం, ...పెట్టటం, వాళ్ళు దెబ్బలాడు ...ర్దటం, వాళ్ళని నిద్ర ...టితోనే సరిపోతోంది. తల్లి ...య్యని తన సంసారం గురించి ...మాకీగా చెప్పిందే తప్ప మహా లక్ష్మి అనుకున్నంత వివరంగా చెప్ప లేదు. సామ్రాజ్యం ఎందుకో తనకు దూరమైపోయిం దనిపిస్తోంది మహా లక్ష్మికి. తను క్షణం దగ్గరలేకపోతే గిల గిల్లాడి, తనని చూడనిరోజున అన్నం సయించక, శోభనం మొదటి రోజు తెల్లవారుజామున తన పక్కలోకొచ్చి ఒదిగి పడుకుని, ఈవూరు విడిచివెళ్తూ తను కన్పించేదాకా వెనుదిరిగిచూస్తూ, ... చూపుల్తో తనని కట్టేసి, తన ప్రాణాలు నిలుపుకొనేట్టు చేసింది ఈ సామ్రాజ్యమేనా అనిపించింది. తనతో నేట్టుమని పది నిముషాలు కూర్చుని అంతరంగం విప్పిచెప్పదు. ఎప్పుడూ ఆ పిల్లలతో సరి. మరీ ఆ గొగ్గిపళ్ళ వాణ్ణి, అనుమానపు కళ్ళవాణ్ణి తెగ ముద్దు చేస్తుంది. ఇప్పుడు తనతో మాట్లాడుతుంటే వెనకటిలా ఒళ్ళో కూర్చునిమాటలుచెప్పినట్లుండటంలేదు. ఆ పలుకుల్లోని అమాయకపు ఆప్యా యత వెచ్చగా గుండెకి తగలటంలేదు.

కుంపటి ముందు కూర్చొన్న మహా లక్ష్మికి ఇవే ఆలోచనలు – సున్నాల్లా తలకాయలో తిరుగుతున్నాయి. సామ్రాజ్యం పిల్లలు టిఫిన్ దగ్గర యుద్ధం చేస్తున్నారు. వాళ్లని సర్దలేక సతమతమవుతోంది సామ్రాజ్యం. ఒకడు సినిమా పాటలు పాడుతున్నాడు. ఇంకొకడు అవతలవాడు గిచ్చాడని ఏడుపు; మరొకడు కొట్టాడని రాగం. సామ్రాజ్యం వాళ్ళని కేక లేస్తోంది, వాళ్ళ కొంటెవేషాలు చూసి ఆనంది స్తోంది. వాళ్ళ అల్లరిస్వర్గంలో తనూ కలిసిపోయి పెద్దగా నవ్వుతోంది.

మహాలక్ష్మికి ఉన్నట్టుండి చురు క్కున ఆలోచన వచ్చింది. సామ్రాజ్యం తనకూతురు కాదు– గోముగా ముద్దు మాటలతో తనతో గారాబాలు పోవ టానికి అది తల్లి ...నలుగురు పిల్లల తల్లి...

తనకు తెలియకుండానే తన ముఖం మీద చిరునవ్వు రాగా, వేడిగా నిట్టూర్చి, మసులుతున్న నీళ్ళు కుంపటి మీంచి దించింది మహాలక్ష్మి.

———